

Marta Rodziewicz

Katedra Systemów Politycznych  
Interdyscyplinarne Humanistyczne Studia Doktoranckie UŁ

## **Młodzież jako katalizator zmian społeczno-ekonomicznych w ujęciu strategii Europa 2020**

---

### **Streszczenie**

Artykuł przedstawia grupę społeczną młodzieży jako źródło zmian społecznych i innowacji. Autor analizuje strategię rozwoju Unii Europejskiej – Europa 2020 z naciskiem na inicjatywy, których adresatem jest młodzież. Ze względu na swoje predyspozycje i szczególną rolę, jaką odgrywa w społeczeństwie, to właśnie młodzież jest katalizatorem wszelkich zmian, zarówno o podłożu społeczno-politycznym, jak i ekonomicznym. Cele wyznaczone przez strategię Europa 2020 wydają się niemożliwe do zrealizowania bez udziału osób młodych. Artykuł analizuje zapisy strategii Europa 2020, grupę młodzieży z naciskiem na jej cechy szczególne oraz jeden z instrumentów wdrażania strategii – unijne inicjatywy flagowe skierowane do młodzieży. Autor opiera się w swojej analizie na dokumentach unijnych dotyczących strategii i postępów w jej wdrażaniu.

**Słowa kluczowe:** młodzież, Unia Europejska, strategia Europa 2020, zmiana społeczna, innowacje, gospodarka oparta na wiedzy

### **Youth as a catalyst for socio-economic changes within Europe 2020 strategy**

#### **Abstract**

This article presents a social group of young people as a source of social change and innovation. The author analyses the development strategy of the European Union – Europe 2020 with an emphasis on initiatives addressed to young people. Because of youth's abilities and special role in society, it is a catalyst of any changes, both on the socio-political and economic grounds. The targets of the Europe

2020 strategy seems to be impossible to achieve without youth participation. The article analyses the Europe 2020 strategy, a group of young people with a focus on its specific features, and one of the instruments of implementing the strategy – the EU's flagship initiative for young people. The author bases its analysis on EU documents on strategies and progress in their implementation.

**Keywords:** youth, the European Union, the Europe 2020 strategy, social change, innovation, knowledge-based economy

W obliczu zmian zachodzących we współczesnym świecie oraz trudności spowodowanych przez kryzys finansowy, które ujawniły słabości unijnej gospodarki i polityki, warto zwrócić uwagę na specyficzną grupę społeczną, którą stanowi młodzież. Celem artykułu jest wskazanie szczególnej roli, jaką odgrywa młodzież przy wdrażaniu Strategii Europa 2020. Młodzież jest naturalnym zasobem nowoczesnego społeczeństwa. Postrzegana jest jako źródło potencjału i innowacji oraz katalizator wszelkich zmian, zarówno o charakterze społeczno-politycznym, jak i ekonomicznym. Wyodrębnienie w polityce unijnej tej grupy wiekowej jest uzasadnione szczególną rolą, jaką osoby młode odgrywają w społeczeństwie. W celu zniwelowania trudności związanych ze wstępowaniem w dorosłe życie, Unia Europejska w swojej strategii podejmuje szereg inicjatyw, mających na celu zapewnienie optymalnych możliwości uczestnictwa młodzieży w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym.

Strategia Europa 2020 – „Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” – to nowa długookresowa strategia rozwoju Unii Europejskiej zaprogramowana na lata 2010–2020, będąca podstawą kształtowania polityk unijnych. Strategia została przyjęta przez Radę Europejską w dniu 17 czerwca 2010 roku. Nowy program rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej miał zastąpić wdrażaną od 2000 roku strategię lizbońską, nazywaną również Agendą Lizbońską.

Strategia lizbońska, wprowadzona w 2000 roku, miała uczynić z gospodarki unijnej „najbardziej dynamiczną, konkurencyjną i opartą na wiedzy gospodarkę na świecie”. Strategia odniosła pozytywny skutek, jednak jej główne założenia nie zostały w pełni osiągnięte. Strategia Europa 2020 jest kontynuacją rozwoju realizowanego w ramach poprzedniej strategii,

opiera się na jej doświadczeniach i bierze pod uwagę wnioski z jej wdrażania<sup>1</sup>.

W związku ze zmianami, jakie zachodzą we współczesnym świecie, oraz w obliczu trudności spowodowanych przez światowy kryzys finansowy, strategia stanowi próbę odpowiedzi na słabości gospodarki europejskiej i państw członkowskich oraz na inne problemy o charakterze społecznym (proces starzenia się społeczeństwa), ekologicznym (zmiany klimatu), ekonomicznym (konkurencyjność gospodarek azjatyckich i amerykańskiej)<sup>2</sup>. Kryzys gospodarczy ujawnił słabości gospodarki unijnej, unijnych finansów, strefy euro, zwrócił również uwagę na bariery rozwojowe Unii Europejskiej wynikające z globalizacji, deficytu zasobów naturalnych, starzenia się społeczeństwa. Strategia uwzględnia wyzwania długofalowe związane z problemami globalizacji. Ma na celu wyjście z kryzysu gospodarczego, zapobieżenie podobnym kryzysom w przyszłości oraz stworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju. Zakładanym efektem wdrażania strategii ma być gospodarka bazująca na wiedzy, niskoemisyjna, promująca technologie przyjazne środowisku, zachowująca dbałość o spójność społeczną<sup>3</sup>. Realizacja programu strategia Europa 2020 ma się przyczynić do modernizacji unijnej gospodarki i zapewnić jej dalszy, dynamiczny i trwały wzrost. Strategia wskazuje na potrzebę zapewnienia spójności w trzech wymiarach: ma się przyczynić do poprawy europejskiego modelu wzrostu gospodarczego, stworzyć warunki do inteligentnego, zrównoważonego wzrostu, który będzie sprzyjał inkluzji społecznej<sup>4</sup>. Realizacja strategii ma się przyczynić do uzyskania przez państwa członkowskie wzrostu zatrudnienia, zwiększenia produktywności, spójności społecznej. Krótkookresowym celem strategii jest przezwyciężenie kryzysu gospodarczego. Za cel długookresowy przyjęto trwały rozwój Unii Europejskiej.

<sup>1</sup> <http://www.wielkopolska.eu/index.php/polityki-i-programy-mainmenu-32/aktualne-programy-wspolnotowe-mainmenu-33/1049-strategia-europa-2020> (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>2</sup> A. Żbik, *Strategia Europa 2020*, <http://www.uniaeuropejska.org/strategia-europa-2020> (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>3</sup> *Wskaźniki Strategii Europa 2020*, [http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/POZ\\_Wskazniki\\_Europa2020.pdf](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/POZ_Wskazniki_Europa2020.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>4</sup> [http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index\\_pl.htm](http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_pl.htm) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

W strategii wskazano na główne problemy, z jakimi boryka się obecnie gospodarka europejska. Do problemów strukturalnych zaliczono niską stopę wzrostu gospodarczego, spowodowaną niewystarczającą wydajnością pracy, niski wskaźnik zatrudnienia, szybkie starzenie się społeczeństwa. Strategia wskazuje również na wyzwania ze strony środowiska międzynarodowego, spowodowane rosnącą współzależnością systemów gospodarczych, zwraca uwagę na konieczność podjęcia działań mających na celu uniezależnienie od konwencjonalnych źródeł energii oraz rozpoczęcia inicjatyw na rzecz rozwoju stabilnego systemu finansowego<sup>5</sup>.

W związku z powyższymi założeniami, przyśpieszenie wzrostu gospodarczego zostało skoncentrowane na następujących priorytetach<sup>6</sup>:

- wzrost inteligentny (*smart growth*), możliwy do osiągnięcia przez rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. Tworzy wysoką wartość dodaną, wymaga nakładów na B+R, jak również mechanizmów umożliwiających szybki transfer wiedzy z teorii do praktyki. Priorytet ten obejmuje również rozwój i podnoszenie jakości edukacji jako elementy niezbędne dla gospodarki opartej na wiedzy;
- wzrost zrównoważony (*sustainable growth*) – polegający na budowie konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej, z wykorzystaniem racjonalnego i oszczędnego korzystania z zasobów naturalnych, przy ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych, zakładający również intensyfikację działań skoncentrowanych na opracowywaniu technologii przyjaznych środowisku oraz stworzenie korzystniejszych warunków dla rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw; jest to tzw. idea „zielonego wzrostu”. Unia Europejska dąży do osiągnięcia pozycji lidera w zakresie technologii środowiskowych i ochrony środowiska naturalnego;
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (*inclusive growth*) – realizacja tego priorytetu powinna przebiegać dzięki wspieraniu gospodarki z wysokim stopniem zatrudnienia, która zapewnia jednocześnie spój-

---

<sup>5</sup> M. Dziembała, *Modernizacja i spójność społeczno-ekonomiczna UE w świetle strategii Europa 2020*, <http://www.ur.edu.pl/pliki/Zeszyt18/10.pdf> (dostęp: 15 marca 2015 r.); Komunikat Komisji. *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela 3 marca 2010 r., <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:PL:PDF> (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>6</sup> *Wskaźniki Strategii Europa 2020*, [http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/POZ\\_Wskazniki\\_Europa2020.pdf](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/POZ_Wskazniki_Europa2020.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

ność pod względem gospodarczym, społecznym i terytorialnym. Priorytet wskazuje również na potrzebę tworzenia nowych miejsc pracy, modernizację rynku zatrudnienia, reformy w systemach opieki społecznej, inwestycje w podnoszenie kwalifikacji w postaci kursów i szkoleń, aktywizację zawodową możliwie jak największej liczby osób<sup>7</sup>.

Przyśpieszenie wzrostu gospodarczego ma zostać osiągnięte przy skoordynowanej współpracy i działaniach instytucji europejskich, państw członkowskich, regionów, przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, partnerów społeczno-gospodarczych<sup>8</sup>.

W celu oceny postępów wdrażania strategii na poziomie unijnym określono pięć celów rozwojowych strategii Europa 2020. Zakładane cele wykazują ze sobą silną współzależność. Jako pierwszy cel główny wskazano osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% w grupie kobiet i mężczyzn w przedziale wiekowym 20–64 lat. Cel ten miał zostać osiągnięty poprzez zwiększenie zatrudnienia młodzieży, osób starszych, pracowników nisko wykwalifikowanych oraz integrację legalnych imigrantów. Drugi z celów nadrzędnych strategii przewiduje poprawę warunków prowadzenia działalności w sferze B+R i zwiększenie nakładów na badania i rozwój do 3% PKB. Cel trzeci to poprawa efektywności energetycznej, zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% (w porównaniu do poziomu z roku 1990), poprzez zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii, zwiększenie efektywności energetycznej o 20%. Cel czwarty zaś – podniesienie poziomu wykształcenia – przewiduje dążenie do zmniejszenia do poziomu 10% odsetka osób zbyt wcześniej kończących edukację oraz do zwiększenia do 40% odsetka osób w przedziale wiekowym 30–34 lata posiadających wykształcenie wyższe. Cel piąty wskazuje na potrzebę wspierania włączenia społecznego, zakłada zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 20 milionów<sup>9</sup>.

---

<sup>7</sup> A. Żbik, *Strategia Europa 2020*, <http://www.uniaeuropejska.org/strategia-europa-2020> (dostęp: 15 marca 2015 r.); Komunikat Komisji. *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela 3 marca 2010 r., <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:PL:PDF> (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>8</sup> Ibidem.

<sup>9</sup> Komunikat Komisji. *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela 3 marca 2010 r., <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:PL:PDF> (dostęp: 15 marca 2015 r.);

Prócz wymienionych celów głównych, określonych na poziomie unijnym, czyli całej Unii Europejskiej, również kraje członkowskie zostały zobligowane do określenia krajowych celów rozwoju w obszarach pięciu celów głównych. W pracach nad krajowymi celami strategii Europa 2020 rządy powinny uwzględniać wyjściowy stan gospodarki danego państwa, ze względu na zróżnicowany poziom gospodarczy i społeczny wśród krajów członkowskich. Każde państwo unijne ma odmienny punkt startowy, inne są również wartości docelowe możliwe do osiągnięcia przez poszczególne kraje w czasie założonym przez strategię. Różne są także środki realizacji poszczególnych celów, a każde państwo zobligowane jest do dostosowania ich do specyfiki państwa i jego obszarów problemowych. Zadaniem każdego z państw członkowskich jest przełożenie celów unijnych na cele krajowe oraz określenie metod ich wdrażania. Dopiero efekty widoczne we wszystkich krajach członkowskich mogą doprowadzić do realizacji celów unijnych. Cele i środki wdrażania na poziomie krajowym są określane w Krajowych Programach Reform KPR<sup>10</sup>.

W celu szybkiego osiągnięcia celów strategii Europa 2020 Komisja Europejska opracowała wytyczne dla krajów członkowskich. 10 zintegrowanych wytycznych, będących zestawem zaleceń dla krajów UE, stanowi podstawę do opracowania przez rządy państw członkowskich Krajowych Programów Reform:

- wytyczna 1: zapewnienie jakości i stabilności finansów publicznych;
- wytyczna 2: rozwiązanie problemu nierównowagi makroekonomicznej;
- wytyczna 3: zmniejszenie nierównowagi w strefie euro;
- wytyczna 4: optymalizacja pomocy na rzecz badań i rozwoju oraz innowacji, wzmocnienia trójkąta wiedzy i uwolnienie potencjału gospodarki cyfrowej;
- wytyczna 5: bardziej efektywne korzystanie z zasobów i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych;

---

*Krajowy program reform Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu*, [http://www.mg.gov.pl/files/upload/8418/EU-ROPA\\_PL.pdf](http://www.mg.gov.pl/files/upload/8418/EU-ROPA_PL.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>10</sup> *Wskaźniki Strategii Europa 2020*, [http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/POZ\\_Wskazniki\\_Europa2020.pdf](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/POZ_Wskazniki_Europa2020.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

- wytyczna 6: poprawa otoczenia biznesu i środowiska konsumenckiego oraz modernizacja bazy przemysłowej, aby zapewnić funkcjonowanie rynku wewnętrznego w pełnym zakresie;
- wytyczna 7: zwiększenie uczestnictwa kobiet i mężczyzn w rynku pracy, ograniczenie bezrobocia strukturalnego i promowanie jakości zatrudnienia;
- wytyczna 8: rozwijanie zasobów wykwalifikowanej siły roboczej odpowiadającej potrzebom rynku pracy oraz promowanie uczenia się przez całe życie;
- wytyczna 9: poprawa jakości i wydajności systemów kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach oraz zwiększenie liczby osób podejmujących studia wyższe lub ich odpowiedniki;
- wytyczna 10: promowanie włączenia społecznego i zwalczanie ubóstwa<sup>11</sup>.

W Polsce Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii Europa 2020 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 26 kwietnia 2011 roku. Dokument jako cele krajowe wskazuje na zwiększenie wskaźnika zatrudnienia osób w przedziale wiekowym 20–64 do 71%, osiągnięcie poziomu nakładów na B+R równego 1,7% PKB, zmniejszenie zużycia energii pierwotnej do poziomu 96 Mtoe, zwiększenie wykorzystania źródeł odnawialnej energii, redukcję emisji CO<sub>2</sub>, zmniejszenie do 4,5% odsetka młodzieży przedwcześnie kończącej naukę, zwiększenie do 45% odsetka osób w wieku 30–34 z wyższym wykształceniem, zmniejszenie liczby osób żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa o 1,5 miliona<sup>12</sup>.

Wdrażanie strategii Europa 2020 ma zostać przeprowadzone za pomocą siedmiu inicjatyw flagowych. Inicjatywy flagowe, zwane również projektami przewodnimi, stanowią nowy instrument realizacji strategii. Mają za zadanie przyspieszenie i ukierunkowanie sposobu wdrażania poszczególnych celów głównych strategii. Inicjatywy flagowe działające w ramach strategii Europa 2020 to: unia innowacji, mobilna młodzież, europejska

<sup>11</sup> *Krajowy program reform Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu*, [http://www.mg.gov.pl/files/upload/8418/EU-ROPA\\_PL.pdf](http://www.mg.gov.pl/files/upload/8418/EU-ROPA_PL.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>12</sup> *Wskaźniki Strategii Europa 2020*, [http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/POZ\\_Wskazniki\\_Europa2020.pdf](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/POZ_Wskazniki_Europa2020.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

agenda cyfrowa, Europa efektywnie korzystająca z zasobów, polityka przemysłowa w erze globalizacji, program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia, europejski program walki z ubóstwem<sup>13</sup>.

Kluczową rolę w realizacji założeń strategii przypisuje się kształceniu i szkoleniu, szczególnie w kontekście zintegrowanych wytycznych i krajowych programów reform. Strategia powinna się koncentrować na reformach zakładających wzrost krótkoterminowy oraz na stworzeniu modelu reform gwarantujących wzrost właściwy w perspektywie średnioterminowej. Zmodernizowany system kształcenia ma wyposażyć młodzież w umiejętności i kompetencje niezbędne na rynku pracy, zwiększyć pewność siebie w obliczu wyzwań, pobudzić wzrost gospodarczy oraz zwiększyć liczbę miejsc pracy. Dokumenty unijne podkreślają konieczność skupienia się w tym zakresie na młodzieży jako grupie najbardziej dotkniętej kryzysem. Tylko wzrost gospodarczy oparty na wiedzy i innowacjach stwarza szansę na wyjście Europy z kryzysu. Elementem niezbędnym jest zapewnienie wysoko kwalifikowanej kadry, zdolnej do osiągnięcia sukcesu w dziedzinie badań i rozwoju oraz wyposażenie ludzi w umiejętności, niezbędne w gospodarce opartej na wiedzy<sup>14</sup>.

Cele wyznaczone przez strategię Europa 2020 wydają się niemożliwe do zrealizowania bez udziału młodzieży. Warunkiem koniecznym do ich osiągnięcia jest podjęcie działań, zmierzających do uwolnienia potencjału młodzieży, dzięki podniesieniu poziomu kształcenia, zapewnieniu skutecznej integracji z rynkiem pracy, zwiększeniu mobilności młodzieży.

Młodzież stanowi 20% wszystkich obywateli Unii Europejskiej. Jako ważna kategoria społeczna według niektórych postrzegana jest nawet jako grupa społeczna posiadająca własne interesy. Zajmuje istotne miejsce w procesie przemian społecznych. Powiązane z nią są również role społeczne. Termin „młodość” dostarcza dużo wieloznaczności, jest również

---

<sup>13</sup> *Krajowy program reform Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu*, [http://www.mg.gov.pl/files/upload/8418/EUROPA\\_PL.pdf](http://www.mg.gov.pl/files/upload/8418/EUROPA_PL.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>14</sup> *Wspólne sprawozdanie Rady i Komisji z 2012 roku z wdrażania strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”) Kształcenie i szkolenia na rzecz inteligentnego i trwałego rozwoju Europy sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 8 marca 2012 r., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012XG0308%2801%29&from=PL> (dostęp: 16 marca 2015 r.).



kategorią zróżnicowaną wewnątrznie, na przykład pod względem podziałów wiekowych<sup>15</sup>.

Deficytowe ujmowanie młodzieży z perspektywy socjologicznej może się różnić ze względu na: poziom ogólności, status ontologiczny młodzieży, treść przedmiotową przypisaną kategorii młodzieży. Nie istnieje jedna, powszechnie przyjęta definicja młodzieży, ani sztywne granice oddzielające młodzież od dzieciństwa i dojrzałości. Pojęcie to obejmuje coraz szerszy przedział wiekowy. Tendencją staje się wydłużanie wieku młodzieży, dochodzącego nawet do 35 lat. Wśród głównych przyczyn tego zjawiska należy wskazać na pluralizację wieku młodzieńczego, zaistniałą poprzez dwa przebiegające równocześnie zjawiska, to jest akcelerację – szybsze dojrzewanie młodego pokolenia oraz sztuczne wydłużanie młodości poprzez wydłużenie scholaryzacji<sup>16</sup>. O ile łatwiej wskazać dolną granicę, przypadającą na czas tzw. pokwitania, to jest około 13. roku życia, o tyle moment zakończenia tego okresu nie jest jednoznacznie określony, znajduje się pomiędzy 20. a 30. rokiem życia. Ze względu na trudności w precyzyjnym określeniu granic młodości, kategoria młodzieży traktowana jest jako dynamiczna konstrukcja społeczna<sup>17</sup>.

Z uwagi na brak konsensusu w naukach socjologicznych przyjęto, że „okres młodzieńczy trwa od zakończenia dzieciństwa do osiągnięcia dojrzałości społecznej”<sup>18</sup>, bez wskazania sztywnego kryterium wieku. Z powodu braku wewnętrznej jednorodności kategorii młodzieży wskazane jest zastosowanie podziału, zgodnie z którym osoby, które ukończyły 18. rok życia, uzyskując prawa wyborcze, określane są mianem „młodzi

<sup>15</sup> K. Messyasz, *Obraz młodzieży polskiej w dyskursie prasowym. Młodzież o sobie i rzeczywistości społecznej*, Łódź 2013, s. 14–15.

<sup>16</sup> Ibidem, s. 38–39.

<sup>17</sup> R. Marzęcki, *Młody obywatel we współczesnej demokracji europejskiej*, Warszawa 2013, s. 12. Problematyczne wydaje się wskazanie granic wiekowych szczególnie w przypadku regulacji unijnych. Raport dla Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej stworzony przez prof. dr. hab. Bogdanę W. Macha wskazuje na przedział wiekowy od 15 do 24 lat, przewidując ewentualność podniesienia górnej granicy do 29 lat. Europejska Biała Księga Młodzieży wskazuje na okres od 15. do 25. roku życia, programy unijne z kolei, w tym program *Młodzież w Działaniu*, za młodzież przyjmuje osoby w okresie od 13. do 30. roku życia. M. Skocz, K. Postawa, M. Prokopowicz, *Czym jest polityka młodzieżowa?*, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, [http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user\\_upload/Organizacje\\_pozarządowe/Czym\\_jest\\_polityka\\_młodzieżowa\\_forum\\_01.pdf](http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Organizacje_pozarządowe/Czym_jest_polityka_młodzieżowa_forum_01.pdf) (dostęp: 23 sierpnia 2014 r.).

<sup>18</sup> K. Kosela, *Młodzież*, [w:] *Encyklopedia socjologii*, t. 2: K–N, Z. Bokszański (red.), Warszawa 1999, s. 252.

dorośli<sup>19</sup>. Dodatkowo występują istotne różnice między poszczególnymi grupami wiekowymi wśród młodzieży (możemy wskazać grupy wiekowe 15–18 lat, 19–25 lat oraz 26–30), głównie w kontekście stylu życia, zainteresowań, upodobań czy zajęć życiowych<sup>20</sup>.

W literaturze występują następujące schematy szeregujące kryteria definiowania młodzieży (według Leopolda Rosenmayra): młodzież określana jako faza życia rozpoczęta wraz z dojrzewaniem w aspekcie biologicznym; warstwa społeczna o szerokich możliwościach życiowych; warstwa społeczna o ograniczonych uprawnieniach; pokolenie połączone wspólnymi wartościami i doświadczeniami; młodzież utożsamiana z witalnością i źródłem zmian społecznych<sup>21</sup>. W kontekście analizy strategii Europa 2020 najbardziej adekwatne jest przyjęcie ostatniego kryterium.

Na potrzeby artykułu autor proponuje przyjęcie definicji opisowej młodzieży, która bierze pod uwagę miejsce, jakie młodzież zajmuje w społeczeństwie. T. Paleczny przedstawia następującą definicję opisową kategorii młodzieży: „to część grupy kulturowej, która ze względu na podleganie procesowi socjalizacji nie zinternalizowała jeszcze w pełni wartości i norm kulturowych ani nie nabyła przepisów ról społecznych, przez co bardziej niż inni członkowie grupy podatna jest na sprzeciw wobec nich i ich odrzucenie”<sup>22</sup>. Definicja opisowa przedstawia młodzież w kategoriach strukturalnych i funkcjonalnych. W kategorii strukturalnej młodzież nie zajmuje określonego miejsca w społecznym systemie zależności. Nie jest podmiotem, lecz przedmiotem oddziaływania kultury, a proces socjalizacji, przez który przechodzi, postrzegany jest przez jednostkę jako represyjny i przymusowy. W kategoriach funkcjonalnych młodzież stanowi część grupy, niewyposażoną jeszcze w jasno określone funkcje społeczne, a jej głównym zadaniem jest nabywanie ról, wartości, norm społecz-

<sup>19</sup> W. Olejniczak-Szukała, *Obraz polskiej młodzieży lat osiemdziesiątych w świetle prasy młodzieżowej*, Poznań 2012, <https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/4490/1/doktorat2.pdf> (dostęp: 23 sierpnia 2014 r.).

<sup>20</sup> K. Messyasz, op.cit., s. 38.

<sup>21</sup> H. Ostrowicka-Miszewska, „*Jak porcelana rzucona o beton...*” *Dyskurs o młodzieży, polityce i polityce młodzieży*, Kraków 2006, s. 45.

<sup>22</sup> T. Paleczny, *Grupy subkultury młodzieżowej. Próba analizy – propozycje teoretyczne*, Kultura i Społeczeństwo 1993, nr 3. Cyt. za M. Filipiak, *Młodzież – próba definicji*, [w:] *Psychologiczne i społeczne dylematy młodzieży XXI wieku*, G.E. Kwiatkowska, M. Filipiak (red.), Lublin 2009, s. 13.

nych obowiązujących w grupie. Zgodnie z przedstawioną definicją młodzież jest odrębną kategorią społeczną, wyróżniającą się niepodleganiem obowiązkom oraz niepełnym dostępem do uprawnień, co czyni z niej stan przejściowy<sup>23</sup>.

Analizując kategorię młodzieży, należy wskazać na jej cechy charakterystyczne, wśród których można wymienić społeczną niesamodzielność – zawodową, ekonomiczną lub wynikającą z kontynuacji edukacji, co w konsekwencji uniemożliwia zaspokojenie potrzeb zarówno jednostkowych, jak i zbiorowych; podleganie procesowi socjalizacji i edukacji służących nabywaniu doświadczenia. Młodzież postrzegana jest również jako swoisty katalizator przemian poprzez wpływ na dynamikę życia społecznego.

Z cechami przypisywanymi młodzieży łączą się w sposób bezpośredni nakładane na nią obowiązki, funkcje oraz przypisanie jej miejsca w strukturze społecznej. W dyskursie naukowym pojęcie „młodość” odwołuje się do wartości społecznych, takich jak aktywność, innowacyjność, otwartość, spontaniczność<sup>24</sup>.

Postrzegając młodzież jako grupę społeczną o charakterze kulturowym, należy podkreślić jej specyficzne właściwości wynikające z procesu socjalizacji, w którym młodzież występuje zarówno jako podmiot, jak i przedmiot<sup>25</sup>. W życiu kulturowo-cywilizacyjnym młodzież zajmuje więc zarówno podmiotowe, jak i przedmiotowe miejsce. Jako podmiot życia publicznego młodzież zaczęła być postrzegana od początku XIX wieku. Młodzież rozpatrywana w aspekcie przedmiotowym stanowi odrębną kategorię społeczną, postrzeganą w kategoriach wartościujących jako „siłę witalną” oraz „źródło odnowy społeczeństwa”. W kontekście podmiotowym w dobie globalizacji młodzież występuje jako potencjał, siła kształtująca nowe wartości. Orientacja na upodmiotowienie młodzieży przejawia się w jej partycypatywności<sup>26</sup>.

Młodzież, jako aktor społeczny, posiada wspólne potrzeby: socjalno-ekonomiczne, uzależniające usamodzielnienie i awans społeczny od

<sup>23</sup> M. Filipiak, op. cit., s. 13–14.

<sup>24</sup> H. Ostrowicka-Miszewska, op.cit., s. 49–50.

<sup>25</sup> K. Messyasz, op.cit., s. 41.

<sup>26</sup> A. Chodubski, *Młodzież jako przedmiot i podmiot życia publicznego*, [w:] *Polityka młodzieżowa Unii Europejskiej*, M. Boryń, B. Dunaj, S. Mrozowska (red.), Toruń 2014, s. 24-25.

własnego środowiska i stopnia rozwoju państwa; wychowawcze; socjalizacyjne; moralne, polegające na wykształceniu kryteriów postępowania; ideowe, przejawiające się w wyborze światopoglądu; organizacyjne, w postaci aktywności zorganizowanej i uczestnictwa; polityczne, mające swój wyraz w świadomości i aktywności politycznej; kulturowe, polegające na samorealizacji poprzez formy artystyczne<sup>27</sup>.

Młodzież współczesna jest środowiskowo zróżnicowana pod względem wykształcenia, wieku, statusu społeczno-ekonomicznego, płci oraz z uwagi na zmienne kulturowe, takie jak formy spędzania wolnego czasu czy wpływ kultury popularnej. W związku z powyższym młodzież nie stanowi monolitu, jest wewnątrznie zróżnicowana, nie prezentuje jednego typu wartości.

W życiu młodzieży, rozpatrywanej jako etap życia jednostki, zachodzą następujące zmiany: uniezależnienie się od rodziny przez zawieranie przyjaźni, szukanie partnera, zmniejszenie ingerencji rodziców; budowanie własnej autonomii, przejawiającej się w samodzielnym decydowaniu o własnym życiu, ustalaniu wartości; wzrost umiejętności społecznych przez nabywanie samoświadomości i umiejętności odróżniania dobra od zła. Za niezakłócony proces powyższych zmian odpowiada społeczeństwo. Ewentualne zakłócenia mogą wynikać z różnego rodzaju deformacji życia społecznego, jak na przykład kryzysy finansowe. Młodzież pełni bowiem w społeczeństwie dwojaką funkcję – jest zarówno biernym przedmiotem socjalizacji, z drugiej jednak strony w sposób dynamiczny oddziałuje na życie społeczne, procesy społeczne, stanowi również istotny element zmian społecznych. Ewentualne dysfunkcje pojawiające się wśród młodzieży mają wpływ na całe społeczeństwo, deformując je<sup>28</sup>.

Strategia Europa 2020 zwraca szczególną uwagę na grupę młodych obywateli, zarówno ze względu na czynniki o charakterze ekonomicznym, jak również natury polityczno-społecznej. W ostatnich latach w Unii Europejskiej odnotowano rosnący deficyt demokracji, mający swój wyraz w niskiej partycypacji społeczno-politycznej obywateli i malejącej frekwencji w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Znaczące wydają się również

---

<sup>27</sup> K. Messyasz, *op.cit.*, s. 41–42.

<sup>28</sup> M. Filipiak, *op.cit.*, s. 14–15.

zjawiska o charakterze ekonomicznym. Na skutek kryzysu gospodarczego nastąpiło znaczne pogłębienie problemów młodzieży związanych z systemem kształcenia oraz rynkiem pracy. Badania przeprowadzone w 2010 roku przez EUROSTAT wskazują, że bezrobocie wśród osób młodych – do 25. roku życia – wynosi 21%<sup>29</sup>. Poprawienie warunków wchodzenia na rynek pracy, jak również jego dostępności dla młodzieży jest niezbędne dla osiągnięcia wyznaczonego przez strategię Europa 2020 celu 75-procentowego zatrudnienia w grupie wiekowej 20–64.

Dodatkowym problemem jest wzrost kwalifikacji niezbędnych do podjęcia pracy w związku z podniesieniem poziomu innowacyjności oraz powszechnych wymogów e-umiejętności. Według prognoz CEDEFOP<sup>30</sup> do 2020 roku wskazuje się na wzrost z 29% do 35% stanowisk, które będą wymagały wyższych kwalifikacji. To właśnie młodzież, uznawaną za potencjał rozwoju i innowacyjności, wskazuje się jako grupę docelową do obejmowania takich stanowisk. Niezbędne jest więc inwestowanie w osoby młode. W skali światowej Unia Europejska pozostaje daleko w tyle pod względem osób z wyższym wykształceniem (33,6%) w grupie wiekowej 30–34 w porównaniu ze Stanami Zjednoczonymi (ponad 40%) oraz Japonią (ponad 50%)<sup>31</sup>. Jednym z wytycznych strategii Europa 2020 jest osiągnięcie do 2020 roku poziomu 40%. Również mobilność edukacyjna, uznawana za komponent konkurencyjności międzynarodowej, osiąga niskie wartości – jedynie 10–15% absolwentów odbyło część studiów za granicą, szkolenia zagraniczne – jedynie 3%<sup>32</sup>.

Próby rozwiązywania powyższych problemów dotyczących młodzieży zostały podjęte już w strategii lizbońskiej, która jednak nie wypełniła w pełni

<sup>29</sup> EUROSTAT, czerwiec 2010, dane za rok 2014 patrz szerzej: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-HA-14-001> (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>30</sup> CEDEFOP – European Centre for the Development of Vocational Training.

<sup>31</sup> EUROSTAT 2008, dane dot. grupy wiekowej 30–34, dane za rok 2014 patrz szerzej: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-HA-14-001> (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>32</sup> Wspólne sprawozdanie Rady i Komisji z 2012 roku z wdrażania strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”) *Kształcenie i szkolenia na rzecz inteligentnego i trwałego rozwoju Europy sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 8 marca 2012 r., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012XG0308%2801%29&from=PL> (dostęp: 16 marca 2015 r.).

wszelkich postulatów i została zastąpiona przez strategię Europa 2020<sup>33</sup>. Przejawem zainteresowania grupą młodzieży jest zauważalny wzrost inicjatyw dotyczących polityki młodzieżowej. Polityka ta skierowana jest do osób młodych, obejmuje działania z zakresu polityki społecznej, informacyjnej, kulturowej, integracji zawodowej, edukacji i szkoleń. Polityka młodzieżowa Unii Europejskiej dotyczy wszystkich działań Wspólnoty, które skierowane są do młodzieży. Są to zarówno działania wchodzące w zakres innych polityk (polityki zatrudnienia, informacyjnej, zdrowotnej, edukacyjnej), jak i inicjatywy kształtujące autonomiczną politykę młodzieżową. Mimo że prowadzenie polityki młodzieżowej znajduje się w kompetencji państw członkowskich, Unia Europejska inicjuje i wspiera szereg inicjatyw na rzecz młodzieży i wyznacza ramy dla działalności państw unijnych w tym zakresie<sup>34</sup>.

Ujęcie polityki młodzieżowej jako odrębny obszar polityk unijnych wydaje się uzasadnione szczególną rolą, jaką ta grupa wiekowa odgrywa w społeczeństwie, co jest podkreślane w dokumentach wspólnotowych, jak również przez fakt, że młodzież ze względu na swoje predyspozycje i cechy jej przypisane jest uważana za pioniera wszelkich zmian społecznych<sup>35</sup>.

Wspólnotowa polityka młodzieżowa jest ukierunkowana na uczestnictwo młodzieży w życiu społeczno-politycznym, ma na celu zwiększenie poziomu aktywności politycznej i partycypacji w życiu publicznym. Jej priorytetem jest usuwanie barier w dostępie do edukacji oraz otwarcie ryn-

---

<sup>33</sup> S. Mrozowska, *Młodzież w strategii Unii Europejskiej „Europa 2020”*, [w:] *Polityka młodzieżowa Unii Europejskiej*, M. Boryń, B. Duraj, S. Mrozowska (red.), Toruń 2014, s. 30.

<sup>34</sup> M. Sińczuch, *Polityka młodzieżowa jako odrębny obszar działania Unii Europejskiej*, [w:] *Polityka młodzieżowa*, G. Zielińska (red.), Warszawa 2009, s. 147; S. Mrozowska, op.cit., s. 31. Ustanawianie polityk regulujących funkcjonowanie młodzieży do drugiej połowy XX wieku należało do wyłącznej kompetencji państwa. Obecnie zakres podmiotów regulujących ten obszar został rozszerzony. Polityka młodzieżowa jest kształtowana zarówno przez decyzje podejmowane na poziomie niższym – lokalnym i regionalnym, jak i na poziomie wyższym – unijnym. M. Sińczuch, op.cit., s. 150. Obecnie kraje unijne realizują politykę młodzieżową w oparciu o metodę otwartej koordynacji. A. Dybowska, *Europejskie programy dla młodzieży*, [w:] *Polityka młodzieżowa*, G. Zielińska (red.), Warszawa 2009, s. 179.

<sup>35</sup> S. Mrozowska, op.cit., s. 31. „Młodzi Europejczycy mają dużo do powiedzenia; w końcu to głównie ich dotyczą zmiany ekonomiczne, niestabilność demograficzna, globalizacja czy coraz większe zróżnicowanie kulturowe. To od nich wymaga się prób tworzenia nowych form relacji społecznych, innych sposobów wyrażania solidarności, czy też radzenia sobie z różnicami i traktowania ich jako wartości, gdy jednocześnie pojawiają się nowe problemy”. *Biała Księga. Nowe impulsy dla młodzieży europejskiej*, Bruksela 2001, s. 4.

ku pracy i dostosowanie tych dwóch obszarów do potrzeb i możliwości młodzieży<sup>36</sup>. Podstawowym założeniem przy kształtowaniu polityki młodzieżowej było stworzenie odpowiednich warunków przygotowujących młodych ludzi do prawidłowego prosperowania w strukturach społecznych przez przyswajanie wartości, współtworzenie wspólnot czy zdobywanie kompetencji<sup>37</sup>.

Polityka młodzieżowa Unii Europejskiej wyznacza trzy obszary priorytetowe: aktywne obywatelstwo młodzieży, integracja społeczna i zawodowa, młodzież w politykach sektorowych. W ramach priorytetu pierwszego podejmowane są działania na rzecz aktywizacji młodzieży i włączenia społecznego – *social inclusion*. Drugi obszar realizowany jest poprzez inicjatywy poprawiające warunki kształcenia i szkolenia zawodowego oraz inicjatywy kształtujące mechanizmy likwidujące bariery w wejściu na rynek pracy. Priorytet trzeci uwzględnia młodzież w politykach sektorowych, przede wszystkim przeciwdziałających dyskryminacji oraz dotyczących zdrowia<sup>38</sup>.

Młodzież jako podmiot wspólnotowych działań politycznych oficjalnie pojawiła się w 1991 roku w Traktacie z Maastricht. Traktat o Unii Europejskiej wskazywał na konieczność rozszerzenia polityk unijnych o młodzież. Obecnie kwestie młodzieży są regulowane przez szereg unijnych dokumentów. Najważniejsze z nich to *Biała Księga. Nowe impulsy dla młodzieży europejskiej*<sup>39</sup>, *Europejski pakt na rzecz młodzieży*<sup>40</sup> oraz *Znowelizowana europejska karta uczestnictwa młodzieży w życiu lokalnym i regionalnym*<sup>41</sup>. *Europejski pakt na rzecz młodzieży* był integralną częścią pakietu zadań strategii lizbońskiej<sup>42</sup>.

<sup>36</sup> M. Sińczuch, op.cit., s. 148.

<sup>37</sup> Ibidem, s. 151.

<sup>38</sup> Ibidem, s. 153–154.

<sup>39</sup> *Biała Księga. Nowe impulsy dla młodzieży europejskiej*, Bruksela 2001, [http://www.młodzieżowarada.org.pl/files/bank\\_wiedzy/04.pdf](http://www.młodzieżowarada.org.pl/files/bank_wiedzy/04.pdf) (dostęp: 16 marca 2015 r.).

<sup>40</sup> *Europejski Pakt na rzecz młodzieży*, Bruksela 23 marca 2005 r., [http://archiwum-ukie.polskawue.gov.pl/HLP/files.nsf/0/82A35FBFD8D13DFFC1256FE90043ADE3/\\$file/YouthPact\\_Mar05.pdf](http://archiwum-ukie.polskawue.gov.pl/HLP/files.nsf/0/82A35FBFD8D13DFFC1256FE90043ADE3/$file/YouthPact_Mar05.pdf) (dostęp: 16 marca 2015 r.).

<sup>41</sup> *Znowelizowana europejska karta uczestnictwa młodzieży w życiu lokalnym i regionalnym*, Kongres europejskich władz lokalnych i regionalnych, Strasburg 2003, [http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Coe\\_youth/Participation/COE\\_charter\\_participation\\_po.pdf](http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Coe_youth/Participation/COE_charter_participation_po.pdf) (dostęp: 16 marca 2015 r.).

<sup>42</sup> A. Dybowska, op.cit., s. 178.

Obecnie realizowana strategia Europa 2020 niemal we wszystkie cele i inicjatywy przewodnie włącza młodzież. Jedną z takich inicjatyw jest program *Mobilna młodzież*. Niezbędne do osiągnięcia celów strategii Europa 2020 i zrównoważonego rozwoju jest uwolnienie potencjału młodzieży poprzez kształcenie na wysokim poziomie, integrację na rynku pracy oraz zwiększenie mobilności. Projekt *Mobilna młodzież* wprowadza mechanizmy sprzyjające rozwiązywaniu problemów młodzieży w powyższym zakresie<sup>43</sup>.

Projekt *Mobilna młodzież* jest agendą ramową. Przedstawia zarówno nowe działania, jak i usprawnia mechanizmy już funkcjonujące, zapewniając ich wdrożenie na szczeblach krajowych i unijnych z zachowaniem zasady subsydiarności<sup>44</sup>. Jego wprowadzenie jest ściśle powiązane z projektem przewodnim *Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia* w strategii Europa 2020. Celem inicjatywy *Mobilna młodzież* jest udzielenie wsparcia młodzieży stojącej w obliczu nowych wyzwań w ramach gospodarki opartej na wiedzy<sup>45</sup>.

Projekt opiera się na czterech kierunkach działań: uczenie się przez całe życie, szkolnictwo wyższe, mobilność, zatrudnienie młodzieży. Osiągnięcie inteligentnego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu uzależnione jest od uzyskania zadowalających efektów kształcenia oraz kluczowych umiejętności zgodnych w wymaganiami rynku. Celem strategii Europa 2020 jest zmniejszenie do 2020 roku odsetka młodzieży przedwcześnie kończącej naukę szkolną do 10%. W 2011 roku Rada przyjęła zalecenie w kwestii przeciwdziałania zjawisku przedwczesnego kończenia nauki. Komisja Europejska zwraca uwagę na konieczność zwiększe-

---

<sup>43</sup> [http://europa.eu/legislation\\_summaries/education\\_training\\_youth/youth/ef0024\\_pl.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/youth/ef0024_pl.htm) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>44</sup> Zasada subsydiarności – zasada pomocniczości, podstawa funkcjonowania UE i wspólnego podejmowania decyzji, ma na celu określenie poziomu interwencji UE w kompetencjach dzielonych między Unią Europejską a państwami członkowskimi. Patrz szerzej: [http://europa.eu/legislation\\_summaries/institutional\\_affairs/treaties/lisbon\\_treaty/ai0017\\_pl.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0017_pl.htm) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>45</sup> Gospodarka oparta na wiedzy – nowy typ gospodarki, „gospodarka, w której wiedza jest głównym czynnikiem produktywności i wzrostu gospodarczego (przed pracą i kapitałem, surowcami i energią); zasadniczą rolę w gospodarce opartej na wiedzy odgrywa informacja, edukacja i technologie, w szczególności technologie informacyjne i komunikacyjne”. *ePolska – Plan działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001–2006*, Warszawa 2001, s. 64.



nia możliwości nauki oraz objęcia nią jak największej liczby młodzieży. Rekomenduje szkolenia zawodowe oraz wysokiej jakości staże, umożliwiające młodzieży dostosowanie się do wymogów rynku pracy. Program zakłada pomoc dla krajów unijnych, polegającą na zwiększeniu dostępu do staży i uczestnictwa w szkoleniach<sup>46</sup>.

Dla zapewnienia rozwoju gospodarki opartej na wiedzy oraz innowacji niezbędne jest zwiększenie odsetka młodzieży zdobywającej wykształcenie wyższe. W obliczu wyzwań globalizacji postuluje się wzrost mobilności młodzieży, uatrakcyjnienie szkolnictwa wyższego, jego otwartości i dostępności, podniesienie jakości kształcenia. W celu osiągnięcia powyższego wskazuje się wdrożenie nowego programu reform i modernizacji szkolnictwa wyższego<sup>47</sup> oraz międzynarodowej strategii Unii Europejskiej wspierającej wymianę z partnerami spoza Unii Europejskiej i współpracę akademicką. Wsparcie mobilności edukacyjnej na poziomie unijnym ma zostać rozszerzone i połączone z zasobami krajowymi. Dla podniesienia poziomu konkurencyjności unijnej gospodarki niezwykle istotna jest zdolność do innowacji<sup>48</sup>. Wysoki poziom innowacyjności może zapewnić tylko system powiązań i partnerstwa między systemem oświatowym, badaniami naukowymi i innowacjami<sup>49</sup>.

---

<sup>46</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, „*Mobilna młodzież*” Inicjatywa na rzecz uwolnienia potencjału młodzieży ku inteligentnemu, trwałemu i sprzyjającemu włączeniu społecznemu wzrostowi gospodarczemu w Unii Europejskiej, Bruksela, dnia 15 września 2010 r., [http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/zalaczniki/2012/Mobilna\\_mlodziez.pdf](http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/zalaczniki/2012/Mobilna_mlodziez.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>47</sup> Patrz szerzej: Komunikat Komisji Europejskiej z września 2011 dot. programu działania na rzecz modernizacji szkolnictwa wyższego: Komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Działania na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia – plan modernizacji europejskich systemów szkolnictwa wyższego*, Bruksela 20 września 2011 r., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0567&from=PL> (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>48</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, „*Mobilna młodzież*” Inicjatywa na rzecz uwolnienia potencjału młodzieży ku inteligentnemu, trwałemu i sprzyjającemu włączeniu społecznemu wzrostowi gospodarczemu w Unii Europejskiej, Bruksela, dnia 15 września 2010 r., [http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/zalaczniki/2012/Mobilna\\_mlodziez.pdf](http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/zalaczniki/2012/Mobilna_mlodziez.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

<sup>49</sup> W czerwcu 2011 roku Komisja Europejska opracowała program strategiczny w dziedzinie innowacji – program określa priorytety dotyczące szkolnictwa wyższego, innowacji i przedsiębiorczości na lata 2012–2019.

Elementem umożliwiającym młodzieży zdobywanie nowych doświadczeń zawodowych jest mobilność edukacyjna. Celem programu jest stworzenie do 2020 roku dla każdego młodego obywatela Unii Europejskiej możliwości edukacji za granicą. Rada i Komisja Europejska rekomendują w tym celu usunięcie przeszkód w mobilności i stworzenie strony internetowej zawierającej informacje o możliwościach edukacyjnych w Unii Europejskiej, karty Mobilna Młodzież w celu ułatwienia integracji osób uczących się za granicą oraz europejskiego paszportu umiejętności, potwierdzającego umiejętności i kwalifikacje młodzieży zdobyte w ramach uczenia się pozaformalnego. Projekt realizuje również inicjatywę wewnętrzną „Twoja pierwsza praca z EURES-em”. Inicjatywa oferuje wsparcie dla osób młodych chcących podjąć pracę za granicą oraz zachęca pracodawców do tworzenia miejsc pracy dla młodzieży<sup>50</sup>.

Zmniejszenie wysokiego poziomu bezrobocia wśród młodych ludzi jest niezbędne do osiągnięcia celu strategii Europa 2020, polegającego na podniesieniu do 75% wskaźnika zatrudnienia ogólnego w przedziale wiekowym 20–64. Mobilna młodzież realizuje działania mające na celu obniżenie bezrobocia wśród ludzi młodych, zarówno na szczeblu krajowym, jak i unijnym. Niezwykle istotny jest moment przejścia z systemu kształcenia do systemu zatrudnienia. Program oferuje wsparcie dzięki środkom aktywizacji i pomocy socjalnej. Inicjatywa podkreśla rolę publicznych służb zatrudnienia, rekomenduje wdrożenie europejskiego systemu monitorowania wolnych miejsc pracy. Jako ważne środki wspomagające zmniejszenie poziomu bezrobocia wśród młodzieży i zwalczające wykluczenie społeczne zostały uznane samozatrudnienie i przedsiębiorczość. Ducha przedsiębiorczości powinny w młodzieży budzić zarówno instytucje edukacyjne, jak i sektor prywatny i państwowy. Ważne jest udzielanie wsparcia młodzieży i otwieranie nowych możliwości w tworzeniu własnych przedsiębiorstw czy „pracy na własny rachunek”. W celu wsparcia potencjalnych

---

<sup>50</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, „*Mobilna młodzież*” Inicjatywa na rzecz uwolnienia potencjału młodzieży ku inteligentnemu, trwałemu i sprzyjającemu włączeniu społecznemu wzrostowi gospodarczemu w Unii Europejskiej, Bruksela, dnia 15 września 2010 r., [http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/zalaczniki1/2012/Mobilna\\_mlodziarz.pdf](http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/zalaczniki1/2012/Mobilna_mlodziarz.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.)

młodych przedsiębiorców Komisja rekomenduje wprowadzenie europejskiego instrumentu mikrofinansowego Progress<sup>51</sup>.

Komisja Europejska 5 marca 2014 roku wydała Komunikat podsumowujący dotychczasowe postępy w realizacji strategii Europa 2020. Komunikat zakłada redefinicję celów wyznaczonych przez strategię, na podstawie efektów dotychczas osiągniętych i prognozie możliwości. Silny wpływ na realizację strategii miał kryzys gospodarczy, w szczególności w kontekście zatrudnienia i poziomu ubóstwa. Mimo kryzysu wskazuje się na pozytywne tendencje strukturalne, między innymi w obszarze wykształcenia. Na podstawie realizacji strategii Komisja rekomenduje zmiany w obszarach priorytetowych strategii: obniżenie wymaganego wzrostu zatrudnienia z 75% do 72% w 2020 roku, obniżenie zakładanego do 2020 roku poziomu inwestycji w badania i rozwój z 3% do 2,2% PKB. Komunikat wskazuje cele możliwe do osiągnięcia do 2020 w pierwotnym założeniu – zwiększenie osób w grupie wiekowej 30–34 z wyższym wykształceniem do 40% oraz ograniczenie do 10% osób przedwcześnie kończących edukację. Analiza dokumentu wskazuje, że osiąganie celów strategii Europa 2020 jest mieszane. Najnowsze dane pokazują, iż Unia Europejska jest w stanie zrealizować swoje cele w zakresie edukacji, klimatu i energii, nie jest to jednak możliwe do osiągnięcia w zakresie zatrudnienia, badań naukowych i rozwoju<sup>52</sup>.

Niewystarczające wyniki wdrażania strategii w kontekście zatrudnienia mogą podnieść wprowadzone w 2013 roku *Gwarancje dla młodzieży* w ramach Europejskiej Strategii Zatrudnienia i Pakietu na rzecz Zatrudnienia Młodzieży. Inicjatywa ta ma na celu zwalczanie bezrobocia wśród młodzieży, zakłada postulat zagwarantowania młodym ludziom w wieku

---

<sup>51</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, „*Mobilna młodzież*” Inicjatywa na rzecz uwolnienia potencjału młodzieży ku inteligentnemu, trwałemu i sprzyjającemu włączeniu społecznemu wzrostowi gospodarczemu w Unii Europejskiej, Bruksela, dnia 15 września 2010 r., [http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/zalaczniki1/2012/Mobilna\\_mlodziez.pdf](http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/zalaczniki1/2012/Mobilna_mlodziez.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.)

<sup>52</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. *Podsumowanie realizacji strategii „Europa 2020” na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego, sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela, 5 marca 2014 r., [http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/europe2020stocktaking\\_pl.pdf](http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/europe2020stocktaking_pl.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

15–24, bezrobotnym i nieuczącym się (tak zwana młodzież NEET<sup>53</sup>) dobrej jakości ofert zatrudnienia, kształcenia, stażu bądź przyuczenia do zawodu<sup>54</sup>.

Jak wskazują najnowsze prognozy, strategii Europa 2020 towarzyszy tendencja starzenia się społeczeństwa europejskiego. Jest to proces stopniowy, aczkolwiek zauważalny, mający daleko idący wpływ na unijną gospodarkę i społeczeństwo. Zmniejszająca się ludność w wieku produkcyjnym doprowadzi do ograniczenia potencjału Unii Europejskiej<sup>55</sup>. Sytuacja ta stwarza nowe wyzwania dla polityk unijnych, szczególnie w kontekście młodzieży. Już dzisiaj wiadomo, że nie wszystkie działania wdrażane w ramach strategii Europa 2020, których adresatem jest młodzież, zostaną w pełni zrealizowane. Mimo znaczących postępów w zakresie szkolnictwa i edukacji, ciągłym problemem jest kwestia zatrudnienia młodych ludzi. Młodzież jest głównym katalizatorem wszelkich zmian społecznych, stanowi źródło potencjału i innowacji. Mimo powyższych cech przypisanych tej grupie wiekowej, Unia Europejska zdaje się nie w pełni korzystać z tego potencjału. Odpowiedzialne za aktualną sytuację są również państwa członkowskie, które przykładają zbyt małą wagę do kwestii zapobiegania oraz w niewystarczającym stopniu stosują kompleksowe i systematyczne podejście do gromadzenia, analizowania i monitorowania danych dotyczących omawianych zjawisk. Dodatkowo środki stosowane przez państwa nie zawsze składają się na całościową strategię. Działania unijne powinny więc być skoncentrowane na wyznaczeniu ram dla polityk młodzieżowych i ogólnych wytycznych będących drogowskazem dla poszczególnych państw unijnych.

---

<sup>53</sup> NEET – akronim od ang. *Not in Employment, Education or Training*, NEET to młodzież, która się nie uczy, nie jest zatrudniona ani nie bierze udziału w szkoleniach. W UE przyjęto, że NEETsem jest osoba w grupie wiekowej 16–24. M. Boryń, *Zjawisko NEET's a partycypacja obywatelska młodzieży*, [w:] *Polityka młodzieżowa Unii Europejskiej*, M. Boryń, B. Duraj, S. Mrozowska (red.), Toruń 2014, s. 68–69.

<sup>54</sup> Gwarancje dla młodzieży, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=pl>, <http://www.nauka.gov.pl/strategia-europa-2020/> (dostęp: 15 marca 2015 r.). Wdrażanie inicjatywy w Polsce – patrz *Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce*, Warszawa 2014.

<sup>55</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. *Podsumowanie realizacji strategii „Europa 2020” na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego, sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela, 5 marca 2014 r., [http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/europe2020stocktaking\\_pl.pdf](http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/europe2020stocktaking_pl.pdf) (dostęp: 15 marca 2015 r.).

## Literatura

### Dokumenty:

- Biała Księga. Nowe impulsy dla młodzieży europejskiej*, Bruksela 2001.
- ePolska – Plan działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001–2006*, Warszawa 2001.
- Europejski Pakt na rzecz młodzieży*, Bruksela 23 marca 2005 r.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, „*Mobilna młodzież*” Inicjatywa na rzecz uwolnienia potencjału młodzieży ku inteligentnemu, trwałemu i sprzyjającemu włączeniu społecznemu wzrostowi gospodarczemu w Unii Europejskiej, Bruksela dnia 15 września 2010 r.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. *Podsumowanie realizacji strategii „Europa 2020” na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego, sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela, 5 marca 2014 r.
- Komunikat Komisji Europejskiej z września 2011 dot. programu działania na rzecz modernizacji szkolnictwa wyższego: Komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Działania na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia – plan modernizacji europejskich systemów szkolnictwa wyższego*, Bruksela 20 września 2011 r.
- Komunikat Komisji. *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela 3 marca 2010 r.
- Krajowy program reform Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu*.
- Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce*, Warszawa 2014.
- Wspólne sprawozdanie Rady i Komisji z 2012 roku z wdrażania strategicznym ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”) „*Kształcenie i szkolenie na rzecz inteligentnego i trwałego rozwoju Europy sprzyjającego włączeniu społecznemu*”, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 8 marca 2012 r.
- Znowelizowana europejska karta uczestnictwa młodzieży w życiu lokalnym i regionalnym*, Strasburg 2003.

### Monografie:

- Marzęcki R., *Młody obywatel we współczesnej demokracji europejskiej*, Warszawa 2013.
- Messyas K., *Obraz młodzieży polskiej w dyskursie prasowym. Młodzież o sobie i rzeczywistości społecznej*, Łódź 2013.
- Olejniczak-Szukała W., *Obraz polskiej młodzieży lat osiemdziesiątych w świetle prasy młodzieżowej*, Poznań 2012.
- Ostrowicka-Miszewska H., „*Jak porcelana rzucona o beton...*” *Dyskurs o młodzieży, polityce i polityce młodzieży*, Kraków 2006.

**Artykuły w pracach zbiorowych i czasopismach:**

- Boryń M., *Zjawisko NEET's a partycypacja obywatelska młodzieży*, [w:] *Polityka młodzieżowa Unii Europejskiej*, M. Boryń, B. Duraj, S. Mrozowska (red.), Toruń 2014,
- Chodubski A., *Młodzież jako przedmiot i podmiot życia publicznego*, [w:] *Polityka młodzieżowa Unii Europejskiej*, M. Boryń, B. Duraj, S. Mrozowska (red.), Toruń 2014.
- Dybowska A., *Europejskie programy dla młodzieży*, [w:] *Polityka młodzieżowa*, G. Zielińska (red.), Warszawa 2009.
- Dziembała M., *Modernizacja i spójność społeczno-ekonomiczna UE w świetle strategii Europa 2020*, <http://www.ur.edu.pl/pliki/Zeszyt18/10.pdf>.
- Filipiak M., *Młodzież – próba definicji*, [w:] *Psychologiczne i społeczne dylematy młodzieży XXI wieku*, G.E. Kwiatkowska, M. Filipiak (red.), Lublin 2009.
- Kosela K., *Młodzież*, [w:] *Encyklopedia socjologii*, Z. Bokszański (red.), Warszawa 1999.
- Mrozowska S., *Młodzież w strategii Unii Europejskiej „Europa 2020”*, [w:] *Polityka młodzieżowa Unii Europejskiej*, M. Boryń, B. Duraj, S. Mrozowska (red.), Toruń 2014.
- Sińczuch M., *Polityka młodzieżowa jako odrębny obszar działania Unii Europejskiej*, [w:] *Polityka młodzieżowa*, G. Zielińska (red.), Warszawa 2009.

**Źródła internetowe:**

- [http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index\\_pl.htm](http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_pl.htm).
- <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-HA-14-001>
- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=pl>
- [http://europa.eu/legislation\\_summaries/education\\_training\\_youth/youth/ef0024\\_pl.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/youth/ef0024_pl.htm)
- [http://europa.eu/legislation\\_summaries/institutional\\_affairs/treaties/lisbon\\_treaty/ai0017\\_pl.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0017_pl.htm)
- <http://www.nauka.gov.pl/strategia-europa-2020/>
- <http://www.uniaeuropa.org/strategia-europa-2020>.
- <http://www.wielkopolska.eu/index.php/polityki-i-programy-mainmenu-32/aktualne-programy-wspolnotowe-mainmenu-33/1049-strategia-europa-2020>
- M. Skocz, K. Postawa, M. Prokopowicz, *Czym jest polityka młodzieżowa?*,  
Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, [http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user\\_upload/Organizacje\\_pozarzadowe/Czym\\_jest\\_polityka\\_mlodziemo\\_wa\\_forum\\_01.pdf](http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Organizacje_pozarzadowe/Czym_jest_polityka_mlodziemo_wa_forum_01.pdf).
- Wskaźniki Strategii Europa 2020*, [http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/POZ\\_Wskaźniki\\_Europa2020.pdf](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/POZ_Wskaźniki_Europa2020.pdf).